

HEDİYELEŞMEK SEVGİYİ ARTIRMANIN YOLU

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ:
“تَهَادَوْا فَإِنَّ الْهَدِيَّةَ تُذْهِبُ وَحَرَ الصَّدْرِ...”

Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre,
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
“Hediyeleşin. Çünkü hediye, gönülden kini söküp atar...”

(T2130 Tirmizî, Velâ, 6)

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :
”أَجِيبُوا الدَّاعِيَ، وَلَا تَرُدُّوا الْهَدِيَّةَ...“

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ:
”يَا نِسَاءَ الْمُسْلِمَاتِ، لَا تَحْقِرَنَّ جَارَةً لِحَارَتِهَا وَلَوْ فَرَسَنَ شَاةً.“

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ لِي جَارَيْنِ فإِلَى أَيِّهِمَا أُهْدِي؟ قَالَ:
”إِلَى أَقْرَبِهِمَا مِنْكَ بَابًا.“

عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :
”مَنْ سَأَلَكُمْ بِاللَّهِ فَأَعْطُوهُ، وَمَنْ دَعَاكُمْ فَأَجِيبُوهُ، وَمَنْ أَهْدَى لَكُمْ فَكَافِئُوهُ، فَإِنْ
لَمْ تَجِدُوا مَا تُكَافِئُوهُ فَادْعُوا لَهُ.“

Abdullah b. Mes'ud'un naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: *“Davet edene icabet edin ve hediye reddetmeyin...”*

(HM3838 İbn Hanbel, I, 405)

Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: *“Ey Müslüman kadınlar! Hiçbir komşu kadın, bir koyun paçası bile olsa komşusunun verdiği şeyi küçük görmesin!”*

(B2566 Buhârî, Hibe, 1; M2379 Müslim, Zekât, 90)

Hz. Âişe (ra) anlatıyor: *“Yâ Resûlallah, benim iki komşum var; hangisine hediye vereyim?”* diye sordum. Resûlullah (sav), *“Kapısı sana en yakın olana!”* buyurdu.

(B2259 Buhârî, Şuf'a, 3)

İbn Ömer'in naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: *“Allah için sizden bir şey isteyene verin, sizi davet edene icabet edin, size hediye verene karşılık verin. Karşılık verecek bir şey bulamazsanız, onun için dua edin.”*

(HM5703 İbn Hanbel, II, 96)

S

akvimler, Milâdî 622 yılı Eylül ayının yirmi dördüncü gününe rastlayan, 13 Rabîülevvel Cuma gününü gösteriyordu. Safer'in yirmi yedinci günü Mekke'den başlayan Hicret-i Nebî, meşakkat dolu iki uzun haftanın ardından Yesrib'deki Neccâroğulları mahallesinde son bulmuştu. Allah Resûlü (sav), Ebû Eyyüb el-Ensârî'nin davetine icabet ederek onun evinde konaklamaya karar vermişti.¹ Adı artık Medînetü'r-Resûl olan kutlu beldenin Peygamber'e hasret insanları, ona yaklaşabilmek, onu şanına lâyık şekilde ağırlayabilmek için seferber olmuşlar, hicret yorgunu Hz. Nebî'yi memnun edebilmek için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamışlardı. O vakit on bir yaşında olan Zeyd b. Sâbit, o günlere ait bir hatırasını şöyle anlatır: "Resûlullah (sav) Ebû Eyyüb'un evinde (misafir) iken, evine ilk giren hediye, benim götürdüğüm ve içinde ekmek, tereyağı ve süt bulunan tirit kabı idi. "Yâ Resûlallah! Bu kabı annem gönderdi." dedim. O da, "Allah bunu senin için bereketli eylesin." buyurdu ve ashâbını çağırdı; yemeği birlikte yediler. Daha kapıya yönelmeden, Sa'd b. Ubâde'nin kabı içeri getirildi. Allah Resûlü'nün orada kaldığı yedi ay boyunca her gece üç dört kişi kapısında bekler, ona ikram edilmek üzere nöbetleşe yemek taşırlardı..."²

Yesrib'i onurlandıran Sevgili Nebî'ye küçük de olsa ikramda bulunmak ve ona hediye takdim etmek ilk Müslümanlar için en kıvanç duyulacak işlerden biriydi kuşkusuz. Ne de olsa Medine, "Hediyeleşin. Çünkü hediye gönülden kini söküp atar..."³ buyuran, "hediye kabul eden ve karşılığında hediye veren" bir peygamberle⁴ şereflenmişti. Hz. Peygamber (sav), nübüvvet nuruna kucak açan ensarın yanına bütün mal varlığını geride bırakarak göç ettiği için, Kurayza ve Nadîroğulları'nın arazileri fethedilinceye kadar geçimini kendisine hediye edilen hurma ağaçlarının geliriyle temin etmişti.⁵ Ancak o, risâlet hayatı boyunca bollukta olsun darlıkta olsun, "sadaka"yı değil, yalnızca "hediye"yi kabul etmiş⁶ ve kendisine hediye verildiğinde karşılığında daima daha iyisini vermişti.⁷

Resûl-i Ekrem (sav), "hediyeleşme" konusunda müminlere yol gösterirken; cömertlik, diğerkâmlık, vefa, ihsan, îsâr ve ikram gibi kardeşlik bağlarını güçlendiren birçok güzel hasleti bir davranışta birleştirmiş oluyordu. Onlara, dünya metaini verip karşılığında gönül almanın, Allah'ın rızasını kazanmaya eşdeğer bir meziyet olduğunu öğretiyordu. "Musâfaha edin (tokalaşın) ki içinizdeki kin gitsin; hediyeleşin ki birbirinizi sevin ve (ara-

¹ "Hicret", *DİA*, XVII, 461.
² ST1/237 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 237.

³ T2130 Tirmizî, *Velâ*, 6.

⁴ B2585 Buhârî, *Hibe*, 11; D3536 Ebû Dâvûd, *Büyû'* (İcâre), 80.

⁵ B4030 Buhârî, *Meğâzî*, 14.

⁶ D4512 Ebû Dâvûd, *Diyât*, 6; HM8699 İbn Hanbel, II, 360.

⁷ MŞ21965 İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, *Büyû'* ve akdiye, 253.

nızdaki) *düşmanlık gitsin.*⁸ buyurmuştu. İslâm Peygamberi'nin sünnetine göre, birbiriyle karşılaşan iki Müslüman birbiriyle konuşmaya başlamadan önce selâm verecek, sonra bunu ten temasıyla pekiştirmek üzere musâfaha edecek, bir sonraki aşamada ise düşmanlıklara set çekmek ve muhabbeti tesis etmek üzere hediyeleşecekti.

Hediye, yürekten duyulan bir sevginin nişanesidir. Bu yüzdendir ki azlığına çokluğuna, değerli veya değersiz oluşuna bakarak hediye ve onu getirende kusur aramak, hediyeleşme âdâbı ile uyuşmaz. Alçakgönüllülük, hilm ve tevazu gibi yüksek ahlâkî vasıflara sahip olan Hz. Peygamber (sav), *“Davet edene icabet edin ve hediyeyi reddetmeyin...”*⁹ buyurmuştu. Kendisi de paça yemeye davet edilse bile icabet edeceğini, kendisine bir kol kemiği hediye edilse bile kabul edeceğini belirterek¹⁰ hediyenin maddî değerinden ziyade, hediyeleşmenin önemli olduğuna işaret etmişti. Öyle ki Kutlu Nebî, Âişe validemizin iyi niyetle de olsa hediyeyi geri göndermesini doğru bulmamıştı. Bir gün Hz. Peygamber (sav) bir şey taşıyarak Hz. Âişe'nin yanından çıkan kadınla karşılaştı ve ona *“Bu nedir?”* diye sordu. Kadın, *“Bunu Âişe'ye hediye ettim ama kabul etmedi.”* dedi. Hz. Peygamber, Âişe'nin yanına girince ona, *“O kadının hediyesini kabul etseydin ya!”* dedi. Âişe, *“Yâ Resûlallah, o muhtaç birisi ve getirdiği hediyeye benden daha çok ihtiyacı var.”* diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber, *“Peki hediyesini kabul edip ona daha iyi bir şey veremez miydin?”*¹¹ buyurdu.

Allah Resûlü özellikle maddî durumları iyi olmayan insanların gönülden verdikleri hediyelerin kabul edilip mağdur olmamaları için de karşılığının verilmesini tavsiye ediyordu. Bir başka hadisinde de *“Ey Müslüman kadınlar! Hiçbir komşu kadın, bir koyun paçası bile olsa komşusunun verdiği şeyi küçük görmesin!”*¹² buyurarak verilen hediyenin küçük görülerek geri çevrilmemesini istemişti. Hediyeleşme konusunda din farkı gözetmeyen Allah Resûlü, Yahudi bir kadının hediyesini de kabul etmişti.¹³

Hediyeyi kabul etmekle, başkasından bir şey istemenin aynı kefeğe konmaması gereken iki farklı şey olduğunu ise Meymûne validemizin azatlısı Atâ' b. Yesâr'ın naklettiği şu hadiseden anlıyoruz: *“Resûlullah (sav), Ömer b. Hattâb'a bir hediye göndermiş, Hz. Ömer de hediyeyi iade etmişti. Bunun üzerine Allah Resûlü, “Onu niçin reddettin?”* diye sordular. Hz. Ömer, *“Ey Allah'ın Resûlü! Bizden biri için en hayırlı olanın, hiç kimseden hiçbir şey almamak olduğunu sen bize haber vermemiş miydin?”* dedi. Resûlullah (sav), *“Bu dilenmek suretiyledir. Ama dilenmeksizin olursa,*

⁸ MU1651 Muvatta', Hüsnu'l-hulk, 4.

⁹ HM3838 İbn Hanbel, I, 405.

¹⁰ B5178 Buhârî, Nikâh, 74.

¹¹ MA19670 Abdürrezzâk, Musannef, X, 449.

¹² B2566 Buhârî, Hibe, 1; M2379 Müslim, Zekât, 90.

¹³ D4512 Ebû Dâvûd, Diyât, 6; DM68 Dârimî, Mukaddime, 11.

o, Allah'ın sana verdiği bir rızıktır.” buyurdular. Hz. Ömer (ra) şöyle dedi: “Öyleyse bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki bundan böyle hiç kimseden bir şey istemem; istemeksizin bana gelen her şeyi de alırım.”¹⁴

Peygamber Efendimizin, kendisine bir hediye gönderildiği zaman, “Hediye mi, zekât mı?” diye sormak âdetiydi.¹⁵ Gelen zekât ise hiçbir şeye elini sürmeden aileleri ve geçim kaynakları olmayan Ehl-i Suffe'ye gönderir, hediye ise hem kendisi yer hem de ona Suffe ehlini ortak ederdi.¹⁶

Sevgili Peygamberimizin, maddî yönden fakir ama gönlü zengin insanlarla karşılıklı hediyeleşmeye gösterdiği ihtimama dair Enes b. Mâlik'in naklettiği şu anekdot dikkat çekicidir: “Çöl halkından Zâhir adında bir adam vardı. Zâhir, Hz. Nebî'ye her gelişinde hediyeler getirirdi. Döneceği zaman da Allah Resûlü (sav), sevdiği bu zâtın heybesini doldurur ve ‘Zâhir bizim köyümüz biz de onun şehriyiz.’ buyurarak Zâhir'in çölde bulunan çeşitli bitki gibi şeyler getirdiğini, kendilerinin de ona ihtiyaç duyduğu şeylerden hediye ettiklerini ifade ediyordu.”¹⁷

Getiren cariye de olsa, Allah Resûlü'nün nezdinde hediye apayrı bir yeri vardı. Öyle ki, cân-ı gönülden takdim edilen bir yiyecek için, nafile bir oruçtan vazgeçilebilirdi. “Allah Resûlü (sav) benim yanıma girdiğinde, ‘Yanınızda yiyecek bir şeyler var mı?’ diye sorar, ‘Hayır.’ diye cevap verirken, ‘O hâlde ben oruç tutuyorum.’ buyururdu.” diyen Hz. Âişe şöyle anlatmaktaydı: “Bir gün yine yanımıza girince, ‘Yâ Resûlallah bize hays (hurma, keş ve yağdan yapılan bir yemek) hediye edildi, onu senin için sakladık.’ dedik. ‘Getirin.’ buyurdu ve o sırada tutmakta olduğu nafile orucu bozdu.”¹⁸

Hz. Âişe'nin satın alarak azat ettiği Berîre isimli cariye, kendisine verilen bir miktar sığır etini Allah Resûlü'nün hâne-i saadetine getirmişti. Hz. Peygamber'e bu etin Berîre'ye sadaka olarak verildiği söylenince o şöyle buyurmuştu: “Bu onun için bir sadaka, bizim içinse bir hediyedir!”¹⁹

Allah Resûlü'ne hediye vermek isteyen ashâb, onun sevgili eşi Hz. Âişe'ye olan ilgisini iyi bildiklerinden, hediyeyi onun evinde iken vermeyi tercih ederler, gerekirse bir süre erteleyip daha sonra takdim ederlerdi.²⁰ Belli ki evde tencere kaynamadığı bir zamanda,²¹ hediye gelen yiyecek Hz. Âişe'nin yüzünün güldüğünü gören Hz. Peygamber'in de mutluluğu artıyor, böylece verilen hediye mânevî kıymeti de katlanmış oluyordu.

Sahâbe-i kirâm, günün herhangi bir saatinde, Resûlullah'ın evine yakınları, komşuları veya daha uzaktan insanlar tarafından yiyecek, içecek, giyecek türünden hediyelerin gönderildiğine şahit olurlardı. Bunlar ara-

¹⁴ MU1852 *Muvatta'*, Sadaka, 2.

¹⁵ B2576 Buhârî, Hibe, 7; T656 Tirmizî, Zekât, 25.

¹⁶ B6452 Buhârî, Rikâk, 17; T2477 Tirmizî, Sifatü'l-kıyâme, 36.

¹⁷ HM12676 İbn Hanbel, III, 162; MA19688 Abdürezzâk, *Musannef*, X, 454.

¹⁸ D2455 Ebü Dâvûd, Sıyâm, 72; N2326 Nesâî, Sıyâm, 67.

¹⁹ B1495 Buhârî, Zekât, 62; M2486 Müslim, Zekât, 171.

²⁰ B2581 Buhârî, Hibe, 8.

²¹ HM25138 İbn Hanbel, VI, 94.

sında Peygamber'in göz zevkine ve damak tadına uymayan şeyler bulunsa bile gönderene iade edilmezdi. İbn Abbâs'ın teyzesi Ümmü Hufeyd, bir keresinde Hz. Peygamber'e bir miktar keş (suyu süzülüp sertleşmiş yoğurt kurusu), tereyağı ve Arapların yemekte sakınca görmedikleri birkaç tane keler (kertenkele) hediye etmişti. Peygamber (sav) keşten ve tereyağından birer parça yedi, ancak hoşlanmadığı için kelere dokunmadı.²²

Resûlullah (sav) kendisine verilen hediyeyi şer'î bir zorunluluk veya farklı bir gerekçe nedeniyle kullanamayacaksa ya bunu incitmeden ve gerekçesini de bildirmek suretiyle geri çevirir yahut bunu kullanabilecek insanlara dağıtırdı. Bir defasında kendisine hediye olarak gelen ipekli bir kumaşı Hz. Ali'ye vermiş ve bunu hanımlar arasında başörtüsü olarak paylaşmasını istemişti.²³ Erkekler için takvaya uygun olmadığına kanaat getirdiği altın ve ipek gibi hediyeler verildiğinde, onu farklı bir yerde değerlendirmek üzere kenara kaldırırdı. Bir keresinde kendisine ipek bir kaftan hediye edilmişti. O da bunu giydi ve namaz kıldı. Namaz bitince kaftanı üzerinden çıkardı ve "Takva sahiplerine bu yakışmaz." buyurdu.²⁴ Yine bir gün, Necâşî'nin kendisine hediye ettiği ziynetler arasından çıkan altın bir yüzüğü benzer sebeple istememiş ve torunu Ümâme'ye vermişti.²⁵

Peygamber Efendimize, döneminin yönetici ve krallarından da, devletler arası siyasî münasebetler çerçevesinde pek çok hediye gönderilmişti. Mısır Mukavkısı, İran Kısrası, Bizans İmparatoru,²⁶ Yemen'in Zû Yezen bölgesi hükümdarı,²⁷ Roma'nın Maan (Amman) valisi,²⁸ Eyle (Akabe) hükümdarı²⁹ ve Dümetü'l-Cendel Kalesi'nin kumandanı³⁰ tarafından gönderilen çeşitli hediyeleri Resûlullah kabul etmişti. Ancak Endülüslü muhaddis ve Mâlikî fakihî Kâdî İyâz, Hz. Peygamber'in (sav) gelen değerli hediyeleri kabul ettikten sonra ihtiyaç sahiplerine dağıttığını belirtmektedir.³¹

Peygamber Efendimizin (sav) yakın çevresi, onu sıkıntılı zamanlarında olduğu gibi refaha kavuştuğunda da hediyesiz bırakmamışsa, Peygamberimiz de yakın çevresini her fırsatta çeşitli hediyelerle sevindirmiştir. Kendisine bir şey armağan edildiğinde, onu sevdikleri arasında pay etmeden içi rahat etmemiştir. Hz. Enes'in haber verdiğine göre bir gün Resûlullah'a (sav) bir tabak yaş hurma hediye edilmiş, o da iki dizi üzerine oturup bunları avuç avuç Enes'e vererek hanımlarına göndermişti.³² Câbir b. Abdullah'ın rivayet ettiğine göre, bir gün Efendimize bir miktar bal hediye edilmiş, o da (sav) yanındakilere birer lokma yedirmişti.³³ Bir defasında da Hz. Peygamber'e, içinde inci bulunan küçük bir torba getirilmiş,

²² B2575 Buhârî, Hibe, 7; M5039 Müslim, Sayd, 46.

²³ İM3596 İbn Mâce, Libâs, 19.

²⁴ B375 Buhârî, Salât, 16; M5427 Müslim, Libâs ve zînet, 23.

²⁵ D4235 Ebû Dâvûd, Hâtem, 8; İM3644 İbn Mâce, Libâs, 40.

²⁶ T1576 Tirmizî, Siyer, 23; HM1235 İbn Hanbel, I, 145.

²⁷ DM2522 Dârimî, Siyer, 53; D4034 Ebû Dâvûd, Libâs, 5.

²⁸ ST1/281 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 281; M4612 Müslim, Cihâd ve siyer, 76.

²⁹ B1481 Buhârî, Zekât, 54; M5948 Müslim, Fedâil, 11.

³⁰ B2616 Buhârî, Hibe, 28; M5422 Müslim, Libâs ve zînet, 18.

³¹ KŞI/123 Kâdî İyâz, *Şifâ*, I, 123.

³² ST1/393 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 393.

³³ İM3451 İbn Mâce, Tıb, 7.

o da bu incileri hür kadınlarla cariyeler arasında paylaşmıştı.³⁴ Yine bir gün, o sıralar küçük bir çocuk olan Nu'mân b. Beşîr'i (ra) yanına çağırarak, Tâif'ten hediye olarak getirilen üzümün içinden bir salkım almış, "Al bu salkımı, annene (Abdullah b. Revâha'nın kız kardeşi Amra'ya) götür!" diye tembihlemiş ancak küçük Nu'mân onu daha eve varmadan yemişti.³⁵

Peygamber-i Zîşân Efendimiz bir zamanlar yanı başından ayrılmadığı hâlde artık hayata veda etmiş olan sevdiklerini, yakınlarına hediyeler vererek yâd etmeyi de unutmuyordu. Hz. Âişe'nin, "Peygamber'i (sav), Hatice'den kiskandığım kadar hiçbir kadından kiskanmadım." diyerek bahsettiği Hz. Hatice'nin vefatından sonra bile Resûlullah bir koyun kestiğinde onun yakın arkadaşlarına etten hediye ederdi.³⁶

Gönüller Sultanı'nın hediye verme ve hediyeyi pay etme konusundaki şefkatli ve fedakâr hâli, hane halkına ve hanımlarına da sirayet etmişti. Allah Resûlü onlara, gönülden vereni Cenâb-ı Hakk'ın, daima daha güzeliyle mükâfatlandıracağını haber veriyordu. Bir yoksul, müminlerin annesi Âişe'den, oruçlu olduğu bir gün yardım istemişti. O sırada evinde tek bir ekmeğe başka bir şey bulunmayan Hz. Âişe, azatlı cariyesine, "Ekmeği ona ver." dedi. Cariye, "Orucunu açman için başka bir şey yok!" deyince, Hz. Âişe tekrar, "Ekmeği ona ver!" dedi. Cariye der ki: "Âişe'nin dediğini yaptım. Akşam olunca bize ekmeğe sarılmış vaziyette koyun eti hediye edildi. Müminlerin annesi Âişe beni çağırıp, "Bunu ye, bu senin ekmeğinden daha iyidir." dedi.³⁷

Akraba dışında kalan yakınlarla hediye verirken önce kimden başlanması gerektiği, peygamberî bir düstur olarak Âişe annemizin ağzından şöyle kayda geçmiştir: "Yâ Resûlallah, benim iki komşum var; hangisine hediye vereyim?" diye sordum. Resûlullah (sav), 'Kapısı sana en yakın olana!' buyurdular."³⁸

Efendimizin, hediyeyi alan kimsenin riayet etmesi gereken nezaketli tavra, şu sözlerle işaret buyurduğunu görmekteyiz: "...Size hediye verene karşılık verin. Karşılık verecek bir şey bulamazsanız, onun için dua edin."³⁹ Hz. Peygamber'in kendisine yemek getiren Zeyd b. Sâbit'e, "Bârekallâhü fik." (Allah bunu senin için bereketli eylesin.) demiş olması,⁴⁰ dua ile teşekkürün ifade biçimlerinden biridir.

Rivayetlerden hediyeleşmenin karşılık beklenmeden, gönül rızası ile sevgi, ilgi ve alâkayı artırmaya aracı olan erdemli bir davranış olduğu anlaşılmaktadır. Ancak hediyeyi asıl gayesi dışında, daha büyük bir hediye

³⁴ D2952 Ebû Dâvûd, İmâre, 13-14; HM25775 İbn Hanbel, VI, 160.

³⁵ İM3368 İbn Mâce, Et'ime, 61.

³⁶ B6004 Buhârî, Edeb, 23; M6277 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 74.

³⁷ MU1848 Muvatta', Sadaka, 1.

³⁸ B2259 Buhârî, Şuf'a, 3.

³⁹ HM5703 İbn Hanbel, II, 96; N2568 Nesâî, Zekât, 72.

⁴⁰ ST1/237 İbn Sa'd, Tabakât, I, 237.

almak için veya daha farklı bir beklentiyle veren kişinin hediyesinin kabul edilmemesini anlatan ibretli bir hadise vardır. Bedevilerden biri Peygamber'e (sav) genç bir deve hediye etmişti. Resûlullah (sav), bunun yerine ona altı deve vererek hediyesine karşılık verdi. Fakat bedevî bunları yeterli görmeyerek kızdı. Durum Resûlullah'a (sav) ulaştınca o, Allah'a hamdetti ardından şöyle buyurdu: *"Falan kişi bana bir deve hediye etti. Ben de ona altı deveyle karşılık verdim; fakat yine de memnun olmadı. Bundan dolayı Kureyş, Ensar, Sakif ve Devslilerin dışındaki kimselerden hediye kabul etmemeyi düşündüm."*⁴¹ Allah Resûlü'nün saydığı bu kabileler izzet ve ikramı bilen, âdâb ve usulle hareket eden insanları resmediyordu. Sadece bunlardan hediye kabul etmeyi bir an aklından geçirmiş olması, Peygamber Efendimizin hediyeyi farklı amaçlarla kullanan insanlara yönelik tavrına işaret ediyordu.

Resûlullah'ın (sav) "hediyeleşme" söz konusu olduğunda hiç hoşlanmadığı şey rüşvet ve iltimas maksadıyla hediye verilmesiydi. Nitekim Hz. Peygamber, zekât toplama memuru olarak görevlendirdiği İbnü'l-Lütbiyye'nin, dönüşte, "Yâ Resûlallah şu sizin, şu da bana hediye edildi!" şeklinde sarf ettiği sözlere son derece üzölmüş, *"Anne babanın evinde otursaydın da bir baksaydın bakalım; sana hediye veriliyor muydu verilmiyor muydu!"* diyerek onu azarlamıştı.⁴² Zira kişinin bulunduğu makam ve görev dolayısıyla verilen hediyeler insanlar arasındaki sevgi bağlarını geliştirmez. Hatta görev istismarına götürebilen bir rüşvet şekline dönüşebilir. Rüşvet kokusu taşıyan her hediye ribâ (faiz) ile eşdeğer tutan Hz. Peygamber, *"Bir kimse, bir kardeşi için aracılık yapar da kardeşi de sırf aracılığı karşılığında kendisine hediye verir, o da bunu kabul ederse, faiz kapılarından büyük bir kapının önüne gelmiş demektir."* buyurmaktadır.⁴³ Bunu alışveriş hukukuna da taşıyarak, *"Biriniz borç verdiğinde, (borcu alan kişi) kendisine hediye verir veya onu bineğinde taşımak isterse, ona binmesin ve hediye kabul etmesin. Ancak aralarında bu durum borçlanmadan önce gerçekleşirse bunları yapabilir."*⁴⁴ buyurmuştur. Allah Resûlü bunu, bir menfaat elde etmek için borç veren, borcu faize dönüştürmek isteyenlere yönelik söylemişti. Ancak borcunu ödedikten sonra kişinin daha önceden verilmiş bir şarta bağlı olmaksızın hediye vermesinde bir sakınca yoktu. Hatta Hz. Peygamber, *"Sizin en hayırlınız, borcunu en iyi şekilde ödeyeninizdir."*⁴⁵ sözleriyle alacaklıya bu şekilde hediye vermeleri için borçluyu teşvik etmiştir. Nitekim Peygamber Efendimiz daha önce kendisinden yarım vesk (yaklaşık 100 kg.) yiyecek aldığı bir adam borcunu istemeye geldiğinde ona bir vesk olarak

⁴¹ T3945 Tirmizî, Menâkıb, 73; D3537 Ebû Dâvûd, Büyü' (İcâre), 80.

⁴² B6636 Buhârî, Eymân ve nüzûr, 3; M4738 Müslim, İmâre, 26.

⁴³ D3541 Ebû Dâvûd, Büyü' (İcâre), 82.

⁴⁴ İM2432 İbn Mâce, Sadakât, 19.

⁴⁵ B2305 Buhârî, Vekâlet, 5.

geri ödeme yapmış, “Bu yarım vesk senin alacağın, bu yarısı da benden sana (hediye).” buyurmuştu. Yine bir vesk borçlandığı bir başka adama da iki vesk ödemiş, ona da aynı sözü söylemişti.⁴⁶

“Sosyal barış”ın teminine hizmet edecek önemli faktörlerden biri kabul edilmesi gereken hediye, maksadını aşar ve yozlaşır, safiyetini yitirir ve bir rüşvet vasıtası hâline gelirse; olumlu fonksiyonunu kaybeder ve beklenenin aksine “sosyal güvenlik sorunu”na dönüşür. Özellikle de adaletin en hassas terazilerle tartılarak dağıtılması beklenen devlet dairelerinde hediye, şahsî menfaatler uğruna görevi kötüye kullanmaya sebebiyet veren, gayri meşru, gayri ahlâkî bir iş yaptırma aracı hâline gelebilir. İşte bu tehlikeye de işaret eden Peygamber (sav), “Hediyeyi hediye olduğu sürece alın. Borç üzerinden bir rüşvete dönüşünce onu sakın almayın!”⁴⁷ buyurmuştur. Adaleti ile tanınan Halife Ömer b. Abdülazîz’in, “Resûlullah (sav) zamanında hediye, hediye idi; bugün ise rüşvettir.”⁴⁸ sözüne bakılırsa uhrevî muhasebe bilincinin zayıfladığı, adli otoritenin güçlüler ve zenginler lehinde zaafa uğradığı kargaşa zamanlarında hediye, ismi aynı kalsa bile mahiyet değiştirerek rüşvete dönüşebileceği anlaşılmaktadır.

Âlemlerin Efendisi (sav), hediyeyi Allah’ın kullarıyla gönül bağı kurabilmek için tereddütsüz kabul etti, Allah yoluna insan kazanabilmek için hesapsız verdi, Allah’ın kelimesinin yücelmesi uğrunda korkusuzca kullandı, Allah’ın rızasına uygun yerlere sayısızca sarf etti. Bedir’de, Sa’d b. Ubâde’nin kendisine hediye olarak gönderdiği zırhı ve “adb” (keskin) adlı kılıcı kuşandı.⁴⁹ Huneyn’de, Ferme b. Nüfâse el-Cüzâmî’nin hediye ettiği katırı düşmanlara karşı mahmuzladı.⁵⁰ Hicretin dokuzuncu yılında Medine’ye gelip ashâbın huzurunda İslâm’ı kabul ederek “Bânet sü’âd” kasidesini okuyan şair Kâ’b b. Züheyr’e, “Muhakkak ki Peygamber, kendisiyle aydınlanan, Allah’ın çekilmiş yalın kılıçlarından bir kılıçtır.” beytine gelince, üzerindeki Yemen bürdesini çıkarıp takdim etti.⁵¹ Bu şerefli hediye, asırlar sonra Osmanlı’ya, oradan da bizlere intikal etti.

Kimilerine sırf mal hırsı yüzünden, “yüzüstü cehenneme atılır” korkusuyla hediye ve atıyye verdi; nicelerini gönlü İslâm’a ısınsın diye eli boş çevirmedi. Bazen imansız olanı, Müslümanlara tercih etti.⁵² Bahreyn’den çok sayıda esir ve mal geldiği gün, bunların taksiminde bazı kimselere çok şey verirken, bazılarına hiçbir şey vermemişti. Bunun sebebini şöyle izah etti: “Vallahi ben bir kimseye hediye verirken bir başkasına vermem. Hâlbuki vermediğim kimse, verdiğim kimseye göre nazarımda daha sevimlidir. Bazıları-

⁴⁶ MZ6691 Heysemî, *Mecmau’z-zevâid*, IV, 251; BZ8922 Bezzâr, *Müsned*, II, 474.

⁴⁷ MS749 Taberânî, *el-Mu’cemü’s-sağîr*, II, 42; MK17361 Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebir*, XX, 90.

⁴⁸ Buhârî, *Hibe*, 17 –bâb başlığı–.

⁴⁹ TD4/213 İbn Asâkir, *Târihu Dımaşk*, IV, 213-215.

⁵⁰ M4612 Müslim, *Cihâd ve siyer*, 76.

⁵¹ EÜ4/449 İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-gâbe*, IV, 449-451.

⁵² B1478 Buhârî, *Zekât*, 53; M2433 Müslim, *Zekât*, 131.

na kalplerinde sabırsızlık ve endişe gördüğüm için veriyor; bazısını da Allah'ın kalplerine koyduğu zenginlik ve hayra havale ediyorum!”⁵³

Kureyş müşriklerinin ileri gelenlerinden Safvân b. Ümeyye, Huneyn dönüşü Ci'râne'de toplanan ganimet mallarına; develer, davarlar ve çobanlarla dolu vadiye hayran hayran bakarken, Allah Resûlü de onun bu hâlini göz ucuyla takip ediyordu. Bir ara, “Ebû Vehb! Vadi pek mi hoşuna gitti?” diye sordu. “Evet” deyince, Resûl-i Ekrem onu yüreğinden vuracak olan sözü söyledi: “O vadi de içindekiler de senin olsun!” Safvân derhâl Müslüman oldu.⁵⁴ Bundan sonrasını Safvân anlatıyor: “Resûlullah, mahlûkât içinde en sevmediğim kimse idi. Fakat Huneyn günü bana o kadar mal verdi ki neticede benim gözümde mahlûkâtın en sevimlisi hâline geliverdi.”⁵⁵ Hediyeler vererek insanların gönüllerini kazanmak, kalplerin tabibi olan Resûl-i Ekrem'in, putperestlerin kilitli kalplerini İslâm'a ısıdırabilmek hatta açabilmek için başvurduğu en etkili yollardan biriydi.

Câhiliye döneminde misafire ikramı, cömertliği, akrabaları ve komşularıyla iyi ilişkisi ile meşhur olan Abdullah b. Cüd'an hakkında Hz. Âişe'nin, “Bu hasletler kendisine bir fayda sağlar mı?” sorusuna, “Hayır. Çünkü o bir defa olsun, ‘Rabbim! Kıyamet gününde beni bağışla!’ demedi.” diyerek cevap vermişti.⁵⁶ Bununla, Kur'ân-ı Kerîm'de defalarca vurgulandığı üzere, diğer salih ameller gibi hediyeleşmenin de mizanda kıymet ifade etmesi için kişinin iman ehlinden olması ve verdiği hediyeyle yalnızca Allah'ın rızasını kazanma amacını taşıması gerekir. .

Nebiy-i Ekrem, tebliğ mücadelesine ve kendisini ziyarete gelen heyetlere atıfla, vefat ânında bile ashâbına hediyeleşmenin öneminden bahsetmiş, üç vasiyetinin birinde şöyle demişti: “Benim onlara hediye verdiğim gibi siz de heyetlere hediye verin!”⁵⁷

Fahr-i Kâinat (sav), Rabbine kavuşurken, geride en büyük hediye olarak, Kur'ân-ı Kerîm'i ve sünnet-i seniyyesini bıraktı. Bıraktığı sonsuz hazine değerindeki bu hediyeler, Âlemlerin Rabbine geri döndüğümüz gün, O'na sunmak üzere şimdiden hazırlamak zorunda olduğumuz armağanlara işaret eden rehberlerdir. Mevlânâ'nın *Mesnevî*'de de dediği gibi:

“Dostların yanına eli boş gitmek, değirmene gitmeye benzer buğdaysız, Hak Teâlâ mahşerde sorar halka; ‘Diriliş günü için hani armağanınız?’, Bize tek başınıza, âdeta sizi yarattığımız gibi geldiniz azıksız,⁵⁸ Haydi söyleyin, kıyamet gününe armağan olarak ne getirdiniz?”⁵⁹

⁵³ B923 Buhârî, Cum'a, 29.

⁵⁴ VM2/854 Vâkidî, *Meğâzî*, II, 854-855.

⁵⁵ T666 Tirmizî, Zekât, 30.

⁵⁶ HM25404 İbn Hanbel, VI, 120.

⁵⁷ B4431 Buhârî, *Meğâzî*, 84; M4232 Müslim, Vasiyye, 20.

⁵⁸ En'âm, 6/94.

⁵⁹ Mevlânâ, *Mesnevî*, I/3171-3174.